

SYSKON- BREVET

Franciskus -Sällskapet

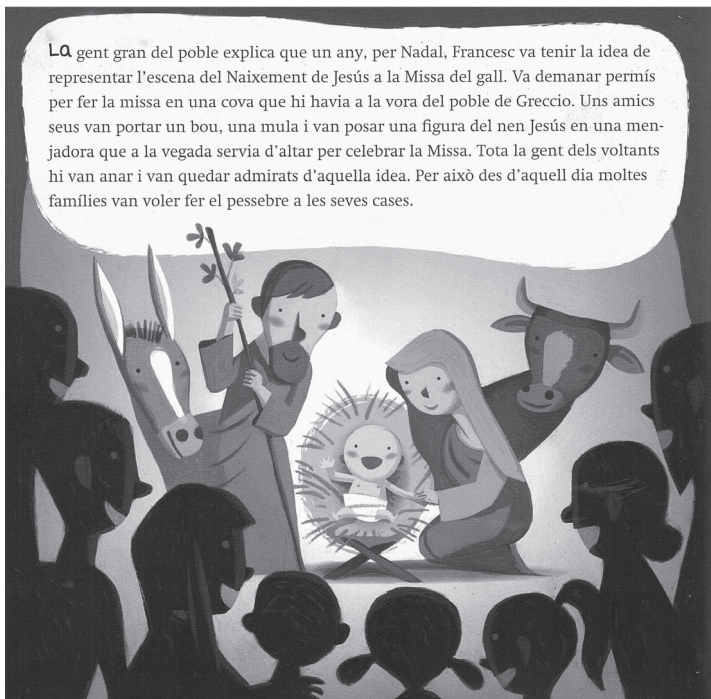
i Finland r.f.

www.franciskus.fi

Nr. 120
december 2014

Syskonbrevets läsare önskas en God och Fridfull Jul!

La gent gran del poble explica que un any, per Nadal, Francesc va tenir la idea de representar l'escena del Naixement de Jesús a la Missa del gall. Va demanar permís per fer la missa en una cova que hi havia a la vora del poble de Greccio. Uns amics seus van portar un bou, una mula i van posar una figura del nen Jesús en una menjadora que a la vegada servia d'altar per celebrar la Missa. Tota la gent dels voltants hi van anar i van quedar admirats d'aquella idea. Per això des d'aquell dia moltes famílies van voler fer el pessebre a les seves cases.

Enric Benavent-Sebastià Serra: Francesc d'Assís
Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Gud med oss

I Nya Testamentet är Immanuel ett av Jesusnamnen. Immanuel betyder Gud med oss. Israels folk hade som grund för sin identitet och sitt andliga hemvist uppfattningen att Gud hade kallat det till sitt egendomsfolk – inte därför att de var bättre och duktigare än andra folk. Eftersom Gud är nådig och barmhärtig hade han utsett Israel till sitt folk även om de inte var värdiga sin kallelse. Gud med oss var därför ett talesätt som visade på deras speciella ställning jämfört med andra folk. I Gamla Testamentet kan vi läsa om folkets händelserika och mångbottnade historia men som en röd tråd genom alla skildringar går vissheten om att Gud inte överger sitt folk även om folket överger honom. Många gånger och på många sätt talade Gud i forna tider till våra fäder genom profeterna, men nu vid denna tidens slut har han talat till oss genom sin son, skriver hebréerbrevets författare som inledning till sin långa predikan.

Därmed inleddes en nya era i gudsrikets historia. Jesus uppfattades som det klaraste och bästa uttrycket för hur Gud visar att han är med oss. I Jesu Kristi person sammankopplas Guds plan med sitt folk och med hela mänskligheten och Guds närvaro i konkret gestalt på

ett unikt sätt. Det har Kristi kyrka sammanfattat med formeln ”sann gud och sann människa” med hännyftning till Jesu Kristi person. Vid en speciell tidpunkt i mänsklighetens historia trädde Gud på ett synligt sätt in i tillvaron och visade sitt sinnelag och sina goda syften med sin skapelse genom att så helt identifiera sig med mänskligheten, att han blev en av oss. Det sammanfattas i inkarnationens mysterium, mänskoblivandets hemlighet. Det är någonting vi inte kan fatta och förstå med vår tanke och inte ens skälla göra oss försök att sammanfatta i någon rationell utredning. Lika litet som vi kan begripa hur det skall förstås att Jesus Kristus är sann gud och sann människa på en gång, lika litet kan vi förstå mänskoblivandets hemlighet. Vi har försökt omgärda denna tro med hjälpbegrepp i stil med ”avlad av den heliga anden och född av jungfrun Maria”, men det enda vi med klarhet kan uttrycka är att han är föd av kvinna. Undret är aldrig ens tänkt att förklaras och förstås. Det omgärdas av en mur som förnuftet inte kan genomtränga.

Gud med oss. Det kan vi inte förklara eller motivera. Det är en gåva och ett löfte. Julen påminner oss om detta som Gud har lovat.

Och denna Guds gåva är ett nyfött barn som ligger lindat i en krubba. Denna födelse skedde för över tvåusen år sen,men denna födelse äger rum varje gång en människa tar emot denna Guds gåva som ett löfte: Gud med oss. Det är därför vi kan sjunga med Martin Luther i

julpsalmen: ”Ack Herre Jesus, hör min röst: gör dig en bädd uti mitt bröst, uti mitt hjärta bliv och bo, så har jag tröst och evig ro!”

Stefan Djupsjöbacka

Helgonet S:ta Clara

Chiara Sciffi, senare St. Clara av Assisi, föddes 16 juli 1194 och dog den 11 augusti 1253. St. Clara helgonförklarades två år senare. Hon firas den 11 augusti och är skyddshelgon för ögonsjukdomar, guldsmeder och tv. Då hon dog fanns det redan ett 70-tal Clarissernunnekloster runt om i Europa.

När Chiara hörde Franciskus av Assisi predikningar, brann det i henne en stor önskan att följa Franciskus och leva ett fattigt ödmjukt liv, för Jesus. Då hennes föräldrar skulle gifta bort henne till en rik man, flydde hon då hon var 18 år gammal till franciskanerbrödernas kloster strax utanför Assisi. Det berättas att St.

Franciskus klippte av hennes hår och gömde henne i kyrkan.

År 1212 blev hon invigd nunna och i kyrkan S:t Damianus inrättades ett kloster, vilket var början till Clarisserorden. De följde Franciskanerorden vad gällde stadgar och ideal och nunneorden växte snabbt. De två syskonordnarna grundlades ofta i varandras närhet.

Sankta Klaras orden, eller Klarissinnornas orden, är Franciskanerordens andra orden. Ordens medlemmar har kallats klarissor, klarissinnor, eller de fattiga Klara-systrarna.

Klarissornas löften är lydnad, fattigdom, kyskhet, och specifikt för denna orden, avskildhet. Nunnorna ägnar sitt liv åt bön, lovsånger och kontemplation över Skriften; såsom Kristi brudar har de lovat att älska Gud över allt annat. För klarissorna är tystnaden mycket viktig så att de ska kunna höra Guds röst.

S:ta Clara kloster i Sverige

Magnus Ladulås och S:ta Clara kloster

Det finns ett fåtal handlingar som rör S:ta Clara klostrets uppkomst, klostrets arkiv förstördes i samband med att klostret revs 1527. Första gången klostret omnämns är 1286 i ett brev utfärdat av kung Magnus

Ladulås. I brevet donerar han mark på Norrmalm, som blev en grundplåt till klostret. Detta skulle bli det enda Klarisinnerkloster i Sverige. Tio år tidigare hade kung Magnus Ladulås grundlagt Fransiskanerklostret på Riddarholmen.

Omkring 1289 stod klostret färdigt. Den första kända abbedissan hette Ingeborg. 1314 utfärdar hon ett brev till Julita Kloster. Magnus Ladulås satte även en av sina döttrar, Rickissa, i klostret då hon var 7 år gammal. År 1330 blev hon klostrets abbedissa.

Klostret förfogade över en stor jordegendom som skulle säkra dess försörjning. Jordegendomen utökades ständigt av testamentesgåvor och donationer. Den enda mannen i klostrets förvaltning var just sysslomannen (förvaltaren), annars skötte klostret sin egen ekonomi. Dessutom hade klostret stort stöd av sina bröder i Franciskanerorden

på Riddarholmen.

Klostret utplånas

Klostret levde drygt 150 år utan allvarliga problem. Under senmedeltiden, från 1450-talet fram till renässansens inträde 1523, började donationerna tryta, färre och färre satte sina döttrar att bli nunnor och reformationsivrarnas röster blev allt tydligare. 1447 skriver en krönikör att stora delar av klostret ödelades av en eldsvåda. Klostret fortfar dock att verka. Det sista skydds- och privilegiebrevet är utfärdat 1457 av kung Kristian 1.

Krigen om Stockholm

Flera gånger under sent 1400-tal invaderas Stockholm av danskar. De avgörande striderna står ofta på Norrmalm. Klostret ligger i skottlinjen. 1508 är klostret i ett bedrövligt skick och man sänder ett bud till påven. Resultatet blir att alla som går till klostrets gudstjänster vissa högtidsdagar och då lämnar kollekt blir försäkrade om syndernas förlåtelse. Ändå tycks klostret inte klara alla de investeringar som krävs.

1522 var Anna Reinholdsdotter klostrets sista abbedissa. Hennes svåger var den danske befälhavaren Gorius Holste. Stockholm ockuperades ihärdigt vid Kristian Tyranns invasion 1520 och flera medborga-

re flydde ut till klostret. Abbedissan hade emellertid gjort ett avtal med sin svåger om att signalera när stockholmare fanns i klostret. Danskarna tog dem till fånga och återlämnade dem till staden där de ”ganska obarmherteligen och jämmerligen” trakterades.

Reformationen

1523 kröntes Gustaf I till kung och redan 1527 drev Västerås riksdag igenom reformationen. Vid samma riksdag beslöts att kyrkorna och klostren på malmarna skulle rivras och resterande kyrkor lämna kyrkoskatt till kungen. Fransiskanerna hade drivits iväg och Klarissorna fick flytta in till Riddarholmen för att idka sjukvård. Vid riksdagen i Örebro 1531 övergick klosterorden till att bli ett ”helgeandshus”. Klostrets ägor övergick i stadens ägo som betesmark för boskap.

En av de sista nunnorna i Klara kloster, Edelina, lär ha dött på Danviks hospital år 1573.

Klostret revs vid Gustav Vasas reduktion 1527 och stenarna användes till att förstärka stadens försvarsmurar, däribland förmodligen Birger jarls torn.

Nuvarande St.Klara kyrka är byggd på klosterområdet.

Kristina Rosenberg

Tau-korset

Tau-korset, som har blivit ett igenkännings-tecken för den franciskanska rörelsen, har en lång och mångförgrenad historia. Detta kors saknar den översta korsarmen och får därför formen av ett T. Därav namnet tau-kors efter det grekiska namnet, tau, på bokstaven T. Tau kan härledas från den sista bokstaven i det hebreiska alfabetet. Denna bokstav representerar uppfyllelsen av hur Guds ord har uppenbarats för Israels folk. När profeten Hesekiel i Hes.9:4 använder alfabetets sista bokstav som metafor, råder han Israel att förbli trofast mot Gud in i det sista. Detta skulle ske genom att ett tecken (tau) skulle skrivas i pannan. I Vulgata, den latinska översättningen av Gamla Testament, översattes detta med signa thau. De, som förblev trofasta mot Gud, och som kallades Israels rest, bar alltså tau-korset på sina pannor. För de kristna kom T att symbolisera Kristi kors och det sätt på vilket Jesus Kristus uppfattades som uppfyllelsen av profetiorna i Gamla Testamentet.

Denna användning av 'tau' som symbol för ett förnyande av sökan efter rättfärdighet tog franciskanerna till sitt hjärta.

I dag är tau-korset ett speciellt kännetecken för franciskanerrörelsen. Det bärs ofta som ett pilgrimstecken som är snidat i olivträ, buret i ett snöre med tre knutar som svarar mot de tre klosterlöftena kyskhet, lydnad och fattigdom. Franciskus från Assisi mötte först denne korsform, då han tog sig an vård av spetälska. Under medeltiden var det speciellt antoniterorden som var engagerade i vården av spetälska. Denna klosterorden upprätthöll hospital för vård av spetälska. Inom antoniterorden användes tau-korset som en slags amulett för att bota spetälska och andra svåra hudsjukdomar. Efter sin omvändelse idkade Franciskus mycket samarbete med antoniterna för att förbättra de spetälskas situation i Assisiområdet. Det var antagligen via antoniterna som Franciskus kom i kontakt med tau-korset och tog det till sig som ett kännetecken för sin egen rörelse. Därmed blev tau-korset ett tecken för en livslång gemenskap med den korsfäste Kristus och samtidigt en kallelse att tjäna honom i de allra minsta bröderna och systrarna, de spetälska och utstötta.

Bruket av tau-korset blev förstärkt då påven Innocentius III öppnade det 4. Laterankonciliet år 1215 med

en uppfordran till ett liv i trofasthet och rättfärdighet med hänsyftning just till tau-tecknet ur Hesekiels

bok. ”Vi är kallade att omvända oss så att vi kan stå inför Gud som rättfärdiga människor. Gud känner igen oss på tau-tecknet på våra pannor”. Detta sades av samma påve, som fem år tidigare hade gett Franciskus rätt att grunda sin orden. Med utsträckta armar påminde Franciskus ofta sina ordensbröder att tau-korset var en uppmaning till dem att vara ”kringvandrande krucifix”, ett tecken på att Gud för Jesu skull är barmhärtig mot oss och att vi är kallade att vara trofasta ända till döden.

Tau-korset bärs inte bara av franciskanerbröderna och klarissorna, utan har också blivit tecknen för den franciskanska sekulärrörelsen, den s.k. tredje orden. Även om man inte har avgett klosterlöftena om kyskhet, lydnad och fattigdom, vill man ändå i sitt liv ute i världen visa att man i hög grad vill visa att man eftersträvar ett liv i sann franciskansk anda, även om man inte nödvändigtvis lever i celibat. I synnerhet fattigdomsidealet kan i vår tid få en relevant tillämpning i försöket att leva i samklang

med rättvis handel, enkel livsstil och strävan bort från det konsumtiska samhällets ideal. På olika sätt kan bärandet av tau-korset bli en symbol för vår egen tillhörighet och våra livsideal.

Stefan Djupsjöbacka

Kassören meddelar

Medlemsavgiften. En stor del har betalt sin avgift. Per den 30.9. har inbetalningar gjorts sammanlagt 1.125 euro, jämfört med år 2013 var det en nedgång. Nu blir det en liten slutspurt under verksamhetsårets sista veckor.

Några medlemmar har inte kommit ihåg medlemsavgiften. Då inbetalning ej noterats före den 31.10.2013 bifogas påminnelsebankgiro med Nordea kontonummer IBAN: FI32 2057 2100 0272 12. En del av påminnelserna innehåller texten ”Medlemsavgiften säkrar fortsatt medlemskap”. Årsmötet beslöt att om medlem låtit bli att betala sin medlemsavgift under flera år, kan medlemskapet upphöra.

Anonym gåva

När du ger en Annorlunda Gåva, hjälper du människor i u-länderna att få utbildning, utkomst eller nödhjälp vid katastrofer. De Annorlunda Gåvorna är ekologiska och etiska. De är konkreta och de gläder såväl givaren som mottagaren och människor i u-länderna.

Exempel på gåvor; yrke 30 €, skoldräkt 8 € och barndagvård 15 € för den summan kan en kvinna gå i skola och få sina barn omsköta på dagis

För projektinbetalningar till förmån för Kvinnobanken kommer ett skilt bankgiro: IBAN FI06 5561 0420 0226 91, BIC OKOY-FIHH

Tage Olander, kassör
(040-7168 926)

e-post: tage.olander@gmail.com

Franciskanordens plats bland tiggardordnarna

Den katolska kyrkan blev under medeltiden mycket rik och mäktig och upplevde under högmedeltiden sin storhetstid. Hela samhället genomsyrades av religionen och kyrkan fick omfattande privilegier av furstarna. Under högmedeltiden frigjorde den sig från den världsliga makten (furstarna och kungarna) och påven blev Europas mäktigaste furste. Kyrkan kämpade hårt för att hålla människorna andligt inriktade på himmelriket och inte på jordisk lycka. Den hotade med helvetesstraff om människorna bröt mot reglerna. Bannlysning blev följden om man framhårdade. Att bli utestängd från kyrkan var detsamma som att bli utestängd från all social gemenskap. Kyrkan hade ett starkt engagemang i sociala och kulturella frågor som sjukvård, fattigvård, undervisning, skrivarsysslor och konst.

Den västerländska kristenheten förvärldsligades småningom allt mer under högmedeltiden på 1200-talet. Kyrkan hade samlat stora rikedomar och prästerskapet hade blivit allt mer intresserat av sin egen välfärd och försummade sina uppgifter som exempel för folket. Som en reaktion mot detta började

många se det som nödvändigt att leva ett anspråkslöst liv med Kristus som förebild. Fattigdomsidealet växte sig allt starkare och fick med Franciskus av Assisi sitt egentliga genombrott. Det evangeliska broderskaps- och kärleksbudskapet förnyades av honom i en innerlig och asketisk-mystisk riktning. En omfattande väckelserörelse uppstod. En annan viktig person i den väckelsen var det spanska prästen Dominicus.

Det är mot denna bakgrund man måste se tiggardordnarnas uppkomst. De var ordnar som inte egentligen skulle få äga fast egendom och vilkas medlemmar för sitt uppehälle skulle vara hänvisade till allmosor och donationer. Tiggardordnarna kallades också mendikantordnar efter latinets *mendicare* 'tigga' och predikarordnar. Tiggardordnarna hade inte några kloster, där medlemmarna var stationära, utan konvent, ordenshus, där bröderna tog in på sina predikoresor, och sedan igen fortsatte ut i samhället. Senare har skillnaden mellan kloster och konvent delvis utsuddats. Medlemmarna i tiggardordnarna kallades bröder.

Den första tiggardorden, *francis-*

kanorden, som grundats av Franciskus, fick sin regel fastställd av påven år 1223. Franciskanerna kallades även minoriter efter sitt latinska namn *Ordo fratrum minorum*, ”de små brödernas orden”. I Sverige kallades de efter sin dräkt även gråbröder. Livet i Kristi efter-

följd var deras ledstjärna, och de lade stor vikt vid egendomslöshet. Om fattigdomsidealet uppstod tidigt skarpa strider. Mot en slappare falang, *konventualerna*, stod en strängare, *observanterna*. Den här uppdelningen inom orden består än i dag. Franciskanorden utbreddes sig snabbt över Europa. Konventen förlades uteslutande till städerna. Till Sverige kom orden på 1230-talet, först till Visby. I Stock-

holm grundade Magnus Ladulås Gråmunkeklostret på nuvarande Riddarholmen. I Finland fanns ett franciskankloster på Kökar i den åländska skärgården.

Den andra betydande tiggargorden, *dominikanorden*, grundades av den spanska prästen Dominicus. Den ville vara ett samfund av vandrarpredikanter, som skulle återföra kättare till kyrkan. Ordens namn var *Ordo praedicatorum*, ’predikarnas orden’. Också nunnekonvent grundades. Dominikanerna kallades också svartbröder efter sin dräkt. De var mer intellektuellt inriktade än franciskanerna. De ägnade sig också åt vetenskapliga studier och grundade universitet.

Ur deras krets utgick flera av medeltidens mest berömda teologer, t.ex. Thomas av Aquino, Albertus Magnus, mästare Eckehart, Tauler och Suso. På 1400-talet började dominikanorden gå tillbaka, och i och med jesuitordens uppkomst förlorade den småningom sin betydelse. Till Norden kom orden på 1220-talet och grundade kloster bl.a. i Lund, Sigtuna, Skänninge, Stockholm och Åbo samt på Gotland.

Inkquisitionen, kyrkans institution för kättares bestraffning infördes 1184 och överlämnades till dominikanerna. De skulle spåra upp och rannsaka kättare i hemliga processer, vars offer var nästan rättslösa och vanligen dömdes till döden. Denna verksamhet var mindre smickrande för dominikanorden. Genom en folketymologisk omformning tolkades deras latinska namn *dominicanes* som *domini canes* 'Herrens spårhundar'.

De två här beskrivna ordnarna var de viktigaste bland tiggardnarna, men det fanns ytterligare tre: *karmelitorden*, *servitorden* och *eremitaugustinorden*, men de är av mindre intresse i detta sammanhang.

Medan dominikanerna var intellektuella, lärda och fanatiska framstår franciskanerna som deras motsats. Franciskus står i sin mildhet, fromhet och älskvärdhet som en ekologisk och kärleksfull, folklig förkunnare. Han helgade sitt liv åt de sjuka, fattiga och hungrande. Han talade med markens djur och med fåglarna som med vänner och han predika evangelium för det undrande folket med all den styrka som den sanna efterföljden skänker. Hans Solsång är den första betydande dikten på italienska. Det var först med Franciskus som en djupt kristen förkunnelse kom till Italien.

Det finns mycket i den helige Franciskus historia som för en modern uppfattning framstår nästan som onormalt: själv-plågeriet, de nattliga vandringarna och stigmatiseringen, dvs. framträdandet av sår på händer och fötter, motsvarande Kristi spikhål, men för samtiden tedde sig dessa företeelser som helt förenliga med en helig mans livsföring. Med franciskanerna öppnades vägen till städernas talrika småfolk, som den officiella kyrkan hade försummat. Genom sina vandringar ute på landsbygden nådde de också lantbefolkningen. Franciskanerna hade privilegium på att predika och ta emot bikt överallt. Utöver predikan ägnade de sig åt sjukvård och själavård. Trots att de inte i första hand intresserade sig för lärda studier fanns det betydelsefulla lärda bland dem, t.ex. Bonaventura och John Duns Scotus. Med en väldig fart utbreddes sig franciskanerna över hela Europa.

Till en början iakttog tiggardnarna kravet på fattigdom bokstavligt, men fromma gåvor började småningom strömma in till dem, och snart reste sig de första tiggarbödraklostren i städerna och samlade stora rikedomar.

Lars Nyström

